

Nápev *tropárov* 3. hlasu

rôznych vetiev novobyzantskej tradície

Obsah:

Novobyzantský nápev
Grécky rospev bukovinský
Srbské pojanie a novší bukovinský nápev
Tradičný rumunský nápev
Moderný byzantský nápev
Grécky rospev ruský

Pozn.: Melódie ruténskej tradície *bulharského rospevu* sú predmetom samostatného dokumentu.

Text tropára a t^heotokia 3. hlasu

Απολυτίκιον Ἦχος γ'

Ευφραίνεσθω τὰ ουράνια, 9
αγαλλιέσθω τὰ επίγεια, 10 //
ὅτι ἐποίησε κράτος, 8 ἐν βραχίονι αὐτοῦ, ο Κύριος, 11
ἐπάτησε 4 τὴν θανάτῳ τὸν θάνατον, 8
πρωτότοκος 4 τῶν νεκρῶν ἐγένετο, 7
ἐκ κοιλῆ-ας ἄδου 6 ἐρρύσατο ἡμᾶς, 6
καὶ παρέσχε κόσμῳ 6 τὸ μέγα ἔ-λεος. 6

ΔΑ ΒΕΒΕΛΑΤΕΑ ΗΕΗΛΑ,
ΔΑ ΡΑΔΔΟΥΤΕΑ ΖΕΜΗΛΑ:
ЀКВ ѠПВОРН ДЕРЖАВЪ МЫШЦЕЮ БОЮЮ ГДЬ,
ΠΟΠΡΑ ΕΜΕΡΤΙЮ ΕΜΕΡΤЬ,
ΠΕΡΒΕΝΕЦЗ ΜΕΡТВЫХЗ БЫІТЬ,
ЀЗЪ ЧРЄВА АДОБА ЀЗЕАБН НΑΣЗ,
Ѐ ПОДАДЄ ΜΙΡΟБН БЄЛІЮ ΜΛΤЬ.

Δόξα... Καὶ νῦν... Θεοτοκίον

Σε τὴν μεσιτεύσασαν 7
τὴν σωτηρίαν τοῦ γένους ἡμῶν, 10
ἀνυμνούμεν Θεοτόκε Παρθένε, 11
ἐν τῇ σαρκὶ γὰρ τῆ ἐκ σοῦ 8
προσληφθεῖση, ο Υἱός σου, καὶ Θεός ἡμῶν 13
τὸ διὰ Σταυροῦ καταδεξάμενος πάθος, 13
ἐλυτρώσατο ἡμᾶς, 7
ἐκ φθορᾶς ὡς φιλόνηθρωπος. 5

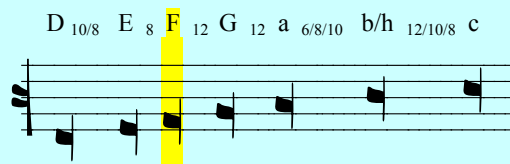
Тὰ ΧΟΔΑΤАЙСТВОБЛШДЮ
ЀПЄНІЄ * РОДА НАШЕГВ,
БОПЧЄВЛЄМЗ БЦЄ ДБѠ:
ΠΛΌΤІЮ БО Ѡ ПЧЄБЄ
БОПРІАЧТОЮ * ЀНЗ ПЧѠН, Ѐ БГЗ НАШЗ,
КРПѠМЗ БОПРІІМЗ СТРПТЬ,
ЀЗЕАБН НΑΣЗ
Ѡ ПЛН ЀКВ ЧЛВЧКОЛІБЄЦЗ.

Novobyzantský nápev (15.-20. stor.)

Novobyzantské obdobie pokrýva približne 15.-18. storočie a v prípade tropárov bez veľkých zmien jeho tradícia plynule prechádza až do moderných čias. Všetky novobyzantské aj moderné melódie tropárov, či grécke alebo v južnoslovanských a rumunských adaptáciách, prezrádzajú zhodný pôvod a tvoria ich, až na odlišnosti v detailoch, rovnaké melodické formuly.

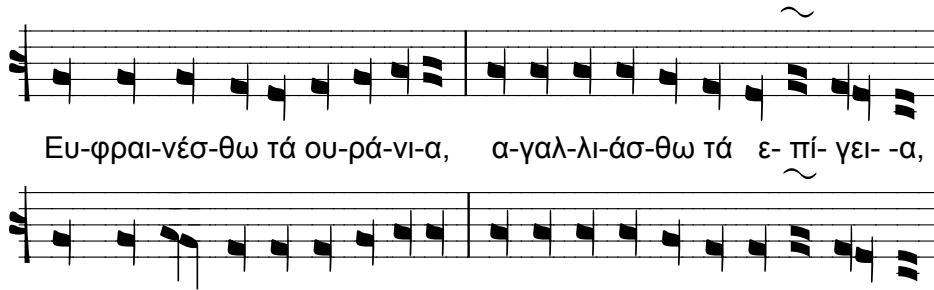
Moderný grécky nápev (18.-20. stor.)

Ladenie gr. tropárov 3. hlasu:

PL – P.Lampadarios, *Theos Kyrios*:

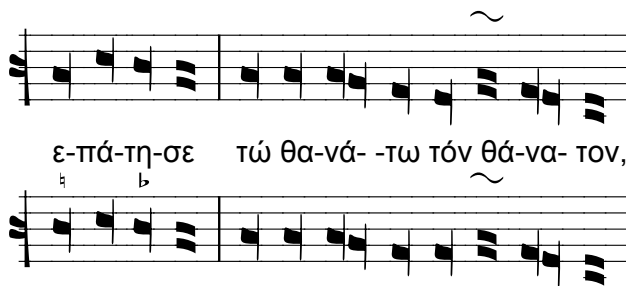
Θε-ός Κύ- -ρι-ος, καί ε-πέ-φα- -ven η- - - μίν,
ευ-λο-γη-μέ-νος ο ερ- -χό- - -με- -νος εν ο- -νό- - -μα-τι Κυ- -ρί- - - - - ου.

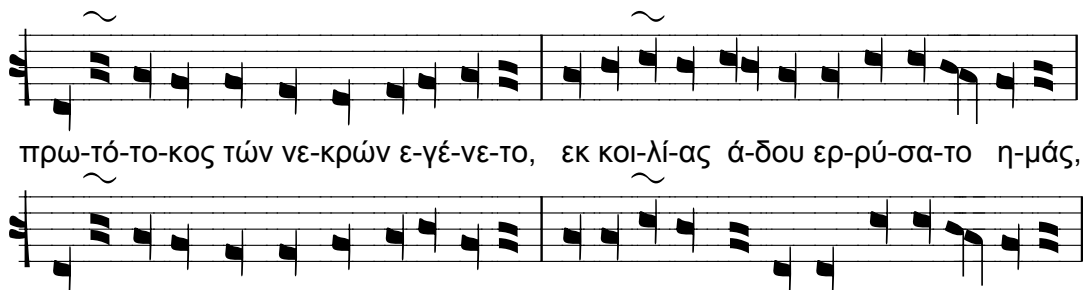
Ευ-φραι-νέσ-θω τά ου-ρά-νι-α, α-γαλ-λι-άσ-θω τά ε-πί-γει-α,

ό-τι ε-ποί-η-σε κρά-τος, εν βρα-χί-ο-νι αυ-τού, ο Κύ-ρι-ος

ε-πά-τη-σε τώ θα-νά-τω τόν θά-να-τον,

πρω-τό-το-κος τών νε-κρών ε-γέ-νε-το, εκ κοι-λί-ας ά-δου ερ-ρύ-σα-το η-μάς,

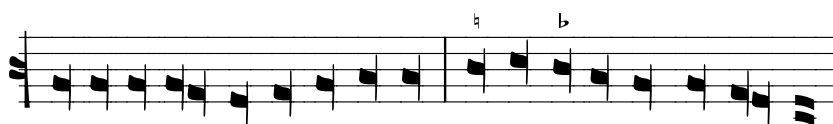

καί πα-ρέσ-χε τω κόσ-μω τό μέ-γα έ- -λε-ος.

Moderný bulharský nápev (19.-20. stor.)

Bulharský nápev tropárov vychádza z pochrysanthovských gréckych prameňov, miestami však môže konzervovať staršie melodické prvky.

Год – M. Todorov // **Am** – Amvrosij:

ΔΑ ΒΕ-ΣΕ-ΛΩ-ΤΩ ΝΕ-ΒΕ-ΣΗ-Ω, ΔΑ ΡΑ-ΔΩ-ΤΩ ΖΕ-ΜΗ-Ω:

ΓΑ-ΚΩ ΣΟ-ΤΩ-ΡΗ ΔΕ-ΡΖΑ-ΒΩ ΜΥ-ΣΤΕ-ΙΟ ΣΒΟ-Ε-ΙΟ Γ-ΔΩ,

ΠΟ-ΡΑ ΣΜΕ-ΡΤΙ-Ο ΣΜΕ-ΡΤΩ, ΠΕ-ΡΒΕ-ΝΕΥΖ ΜΕ-ΡΤΒΥΧ^z ΒΥΙΩΤΩ,

ΗΖ' ΥΡΕ-ΒΑ Α-ΔΟ-ΒΑ Η-ΖΒΑ-ΒΗ ΝΑΙΩ, Η ΠΟ-ΔΑ-ΔΕ ΜΙ-ΡΟ-ΒΗ ΒΕ-ΛΙ-Ο ΜΛΩΤΩ.

Bukovinský grécky rospev (18. stor.)

V monastieri Dragomirna na území dnešného severovýchodného Rumunska sa v spolupráci s mníchmi Kyjevsko-pečerskej Lavry v 18. storočí prekladali mnohé bežne používané grécke spevy do kyjevskej notácie s cirkevnoslovanským textom.

Nápev v kyjevskej notácii prepisujeme o kvartu nižšie voči pôvodine (ms. **J951**). Všimnime si, že rovnako ako v gréckej melódii sa tento spev končí na finále D.¹

Б[̄]О ГО-СПО[̂] И̂ ІА- ВН- СА НА[̄], Б[̄]А-ГО-СЛО-В[̄]Е Г[̄]Л-Д[̄]Ы̂ ВО И-МА[̄] ГО- ПО- Н[̄]Е.

Za spevom *Boh Hospod'* nasleduje tropár 3. hlasu, ktorého nápev je postavený na rovnakom melodickom modeli:

А[̄] В[̄]Е-С[̄]Е-А[̄]А-СА Н[̄]Е-В[̄]Е-НА-А[̄], Д[̄]А[̄] Р[̄]А-Д[̄]А-Ю-СА[̄] З[̄]Е- НА-А[̄]

ІА-К[̄]Ш СО-ВО-Ф[̄]И̂ Д[̄]Е-Ж[̄]А-В[̄]Л[̄] М[̄]Ы-Ц[̄]Е-Ю С[̄]ВО- Е- Ю ГОС- ПО[̄],

ПО-П[̄]А С[̄]М[̄]Е-Т[̄]І-Ю С[̄]М[̄]Е[̄] П[̄]Е-В[̄]Е- Н[̄]Е М[̄]Е- В[̄]И Б[̄]Ы̂

И̂ Ч[̄]Е-ВА̂ А-ДО-ВА̂ И- БА- -ВН НА[̄],

И̂ ПО-ДА-Д[̄]Е М[̄]І-Ф[̄]О-ВН В[̄]Е-Л[̄]І- Ю МН- -ЛО.

¹ Nápev je rovnako rýchly ako tropár. V modernej gréckej tradícii je to rovnako, Lampadariov široký nápev je málo používaným reliktom.

Srbské pojanie

Mokr8 = Mokranjac, *Osmoglasnik*:

Б^о ГО-СПО Ѡ Ѡ-ВН-СА НА, Б^а-ГО-СПО-В^е ГРА-ДЫ ВО Ѡ-МА ГО-ПО-НЕ.

А^а ВЕ-СЕ-ЛА-СА НЕ-БЕС-НА-А, ДА^а РА-Д^а-Ю-СА ЗЕ-НА-А

Ѡ-КШ СО-ВО-РН Д^е-ЖА-В^л МЫ-ЦЕ-Ю СВО-Е-Ю ГОС-ПО,

ПО-ПРА СМЕ-Г^и-Ю СМЕ^р ПЕ--ВЕ-НЕ М^е-ВН БЫ

И Ч^е-ВА А-ДО-ВА И-БА-ВН НА,

Ѡ ПО-ДА-ДЕ М^и-РО-ВН ВЕ--Л^и-Ю МН--ЛО.

Tradičný rumunský a novší bukovinský nápev

Rumunský nápev tropárov až na osobitosti ornamentácie nijak netají svoju blízku príbuznosť s gréckymi melódiami. Bukovinské varianty sú blízke rumunskej tradícii. Pozoruhodný je Vorobkevičov csl. tropár s finálou na D, ktorú nájdeme aj v ruskom krátkom gréckom rospeve.

Theos Kyrios 3. hlasu

Cherebetiu:

Dumne-zeu e Dom-nul și s'a a- -ră- tat no- - -uă.

bi- - - -ne e- - ste cu-vân-tat ce-la ce vi-ne în-tru nu-me-le Dom-nu- -lui.

Tropár 3. hlasu

Cher – Cherebețiu
Cun – Cunțanu
Urs – Ursuleac
Vor – Vorobkevič

Să se ve-se-lea-scă ce-le ce--rești și să se bu-cu-re ce-le pă-mân-tești,
 Să se ve-se-lea--scă ce-le ce--rești și să se bu-cu-re ce-le pă-mân-tești,
 ДА ВЕ-СЕ--ЛА--ТСА НЕ-БЕ--СА А, ДА РА-Д-Ю--ТСА ЗЕ-МН-А А:

că a fă-cut in-vin-ge-re cu bra-țul său Domnul; călcat-a cu moar- - - tea pe moar- te,
 că a fă-cut bi-ru- in- ță cu bra-țul său Domnul; călcat-a cu moar- - - tea pe moar- te,
 căl- cat- - - a cu moar-tea pre moar- te,
 ІА-КВ СО-ТВО-РН ДЕ-РЖА-ВЪ МЫ-ШЦЕ-Ю СВО-Е- Ю Г--А, ПО-ПРА СМ-ЕРТІ-Ю СМ-ЕРТЬ,

în-ce-pă-to-rul în-vi-e-rii mor-ți-lor s'a fă-cut,

în-ce-pă-tor în-vi-e-rii mor-ți-lor s'a fă-cut,

πε-ρε-νε-ι-ζ με-ρ-τη-ρι-ου β-ι-ου,

din pân-te-ce-le ia-du-lui ne-a mân-tu-it pe noi și a dat lu-mii ma-re în-du-ra-re.

din pân-te-ce-le ia-du-lui ne-a mân-tu-it pe noi și a dat lu-mii ma- - - re mi-lă.

ma-re'n-du-ra-re.

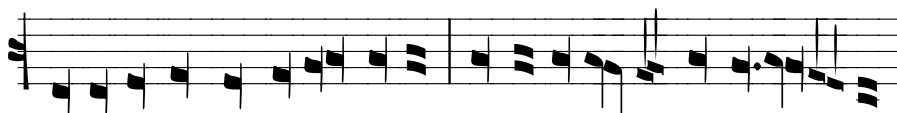

и-зъ чре-ва ѡ-до-ва и-збави насъ, и по-да-де ми-ро-ви ве-лі-ю мѣ-ръ.

Ruský grécky rospev (17.-18. stor.)

V 17. storočí sa v Rusku objavuje systém tzv. gréckeho rospevu. Okrem iného prináša moderné grécke nápevy tropárov viac-menej totožné s tými, ktoré sa používajú dnes.

GRr – Tropár (podľa SI) gréckeho rospevu // **GRrs** – skráteného gréckeho rospevu:

ΔΑ ΒΕ-ΣΕ-ΛΑ-ΤΩΑ ΝΕ-ΒΕ-ΣΗ-Α, ΔΑ ΡΑ-ΔΩ-ΙΟ-ΤΩΑ ΖΕ-ΜΗΑ - - Α:

Ѓ-КѠ СО-ТВО-РѠ ДЕ-РЖА-ВЪ МЫ-ШЦЕ-Ю СВО-Е-Ю Г-ДЬ,

ПО-ПРА СМѢ- - - РТІ- - - Ю СМѢРТЬ, ПЕ-РВЕ-НѢЦЪ МѢ-РТВЫХЪ БЫСТЬ,

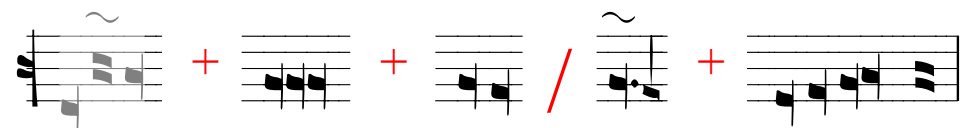
ИЗЪ ЧРЕ-ВА А-ДО-ВА И-ЗБА- - - ВИ НАСЪ, И ПО-ДА-ДЕ МІ-РО-ВИ ВЕ-ЛІ-Ю МЛЪТЬ.

Analýza melodických formúl

Formula A1

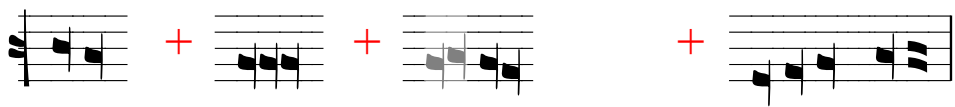
PL

XR

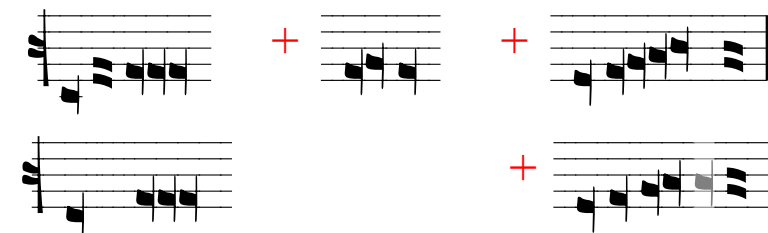
MC

Tod

J951

Urs / Vor

Cun

GRr/GRrs

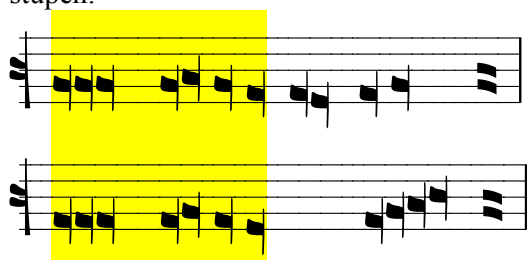
Mokr8

Cher

Formula A1 je daná charakteristickou kadenciou $(E)FGa(a)$. Až na detaily ornamentácie môžeme konštatovať zhodu medzi gréckymi, bulharskými, rumunskými a bukovinskými variantmi formuly A1, ktorej melodickú podstatu vyjadruje postup

Osobitným prípadom je ruský gr. rospjev, kde miesto deklamačného tónu G nachádzame F. Takýto variant deklamácie uvádza na jednom mieste Cunțanu, pričom vidíme, že ide výslovne o zníženie melódie o stupeň:

Zároveň sa kadenčný postup rozdeľuje tak, že melódia dosahuje tón b , čo je charakteristické pre srbskú melódiu a od srbskej tradície závislého Cherebeția. Kadencia je dlhšia a nie je zrejmé, aký je presne jej vzťah ku gréckemu variantu:

Prístupka A1 nie je u Cherebeția zreteľne ohraničená a zlieva sa s neurčito ukončenou predošlou frázou.

Formula A2

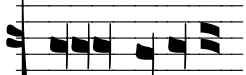
Formula A2 je daná charakteristickou kostrou kadencie bGa . Od A1 sa líši vyššou prístupkou. V rumunskej a bukovinskej tradícii sa A2 takmer nenachádza kvôli inej distribúcii formúl a náhrade A2 za bežnejšiu A1.

Najjednoduchší variant s deklamáciou na a registrujeme v bulharských melódiách, ruskom gr. rospeve a v J951. V aktuálnych gréckych melódiách sa deklamácia A2 dvíha k tónu c , avšak kadencia ostáva zachovaná. V srbskej tradícii a jej rumunských odozvách je A2 typická osobitnou ornamentáciou, ktorá zreteľne nadväzuje na „široký“ nápev zaznamenaný Petrom Lampadariom. Tieto „srbské“ prvky nájdeme v skrátenej podobe aj v ruskom gr. rospeve v predposlednej fráze.

Tod/Am +

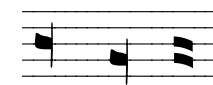
J951 +

GRr + /

GRrs +

MC +

XR +

Urs +

PL +

Mokr8 +

Cher +

GRr +

GRrs +

Formula A3

Typ I:

MC

Tod/ Am

J951

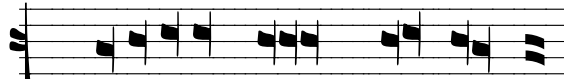

Urs/Vor

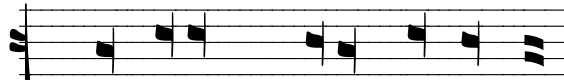

Typ II:

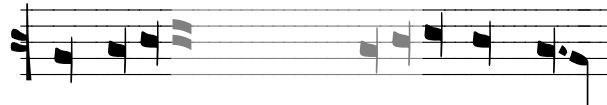
J951

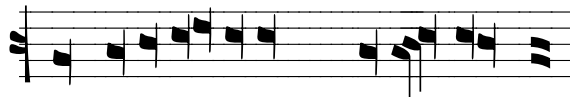
XR

Cun

Mokr8

Cher

Formula A3 je typická kadenciou *cba*. Vo niektorých prameňoch ju nenájdeme alebo ju musíme považovať len za prízvukmi vynútenú modifikáciu formúl A1-2. V rumunských melódiách predchádza formule D ako jej prístupka. Podobným prípadom je posledný riadok tropára, kde sa melodický základ A3 niekedy objavuje ako prístupka finálnej formuly F bez zreteľného ukončenia. Ide teda o sekundárny melodický motív.

Formula D

XR

Mokr8

GRr

Am/Urs/J951

GRrs

var. MC

var. PL

var. Cun

Detailed description: This section shows five main musical staves for Formula D and three variations. The main staves are XR, Mokr8, GRr, Am/Urs/J951, and GRrs. The variations are var. MC, var. PL, and var. Cun. Each staff contains a sequence of notes on a five-line staff, with some notes marked with slurs or accents. A vertical yellow bar highlights a specific note in the first four main staves, and a vertical grey bar highlights a specific note in the last two main staves. The variations also feature similar highlighting.

Am

Tod

GRr

Detailed description: This section shows three musical staves: Am, Tod, and GRr. Each staff contains a sequence of notes on a five-line staff. The Am staff has a flat symbol (b) above the second note. The Tod staff has a flat symbol (b) above the second note. The GRr staff has a flat symbol (b) above the second note.

J951/Tod

Vor

Cher

var.

Detailed description: This section shows three musical staves: J951/Tod, Vor, and Cher. Each staff contains a sequence of notes on a five-line staff. The J951/Tod staff has a flat symbol (b) above the second note. The Vor staff has a flat symbol (b) above the second note. The Cher staff has a flat symbol (b) above the second note. A variation labeled 'var.' is shown to the right of the Vor staff, featuring a different sequence of notes.

Formula D stojí na konci ucelených melodických periód a niekedy aj na konci celej piesne, čím definuje popri tóne F aj D ako finálu 3. hlasu. Môžeme rozlíšiť tri typy formuly D – s kadenciou GFED a deklamačným tónom *a*, s rovnakou kadenciou a dekl. tónom G a napokon s kadenciou *aGFED*.

Formula C

Formula C s kadenciou *G...EFEDC* sa nachádza iba v bulharských a srbských nápevoch a tiež u Cunšana.

Mokr8

Am

Cun

Tod

The image shows four musical staves, each representing a different example of Formula C. Each staff begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The notes are represented by black stems with flags, indicating eighth notes. The first staff, labeled 'Mokr8', shows a sequence of notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4. The second staff, 'Am', shows: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4. The third staff, 'Cun', shows: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4. The fourth staff, 'Tod', shows: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4.

Formula G/E

Formula G/E, podobne ako formula C, je charakteristická pre bulharské, srbské a rumunsko-bukovinské nápevy. Ide o neveľmi samostatný motív s voľným zakončením, s deklamačným tónom G.

Tod

Vor/Cun

Urs

Am

Mokr8

Cher

The image shows six musical staves, each representing a different example of Formula G/E. Each staff begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The notes are represented by black stems with flags, indicating eighth notes. The first staff, 'Tod', shows: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4. The second staff, 'Vor/Cun', shows: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4. The third staff, 'Urs', shows: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4. The fourth staff, 'Am', shows: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4. The fifth staff, 'Mokr8', shows: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4. The sixth staff, 'Cher', shows: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4.

Koncová formula F

Tón F je teoretickou finálou 3. hlasu. Zdá sa však, že ide o novší umelo zavedený prvok, keďže mimo poslednej formuly tropárov sa nikde tón F ako finála už nevyskytuje. Navyše v niektorých tradíciách aj posledný tón piesní je D a nie F.

The image displays a musical score for the 'Koncová formula F' across several staves. The staves are labeled on the left as J951, MC, XR, GRr, Tod, Am, Urs, Cher, Cun, and Mokr8. The score consists of four systems of staves, separated by horizontal dashed lines. Each system contains two staves. The first system (J951, MC, XR, GRr) has a cyan vertical bar on the MC staff, a yellow vertical bar on the XR staff, and a grey vertical bar on the GRr staff. The second system (Tod, Am, Urs, Cher) has a cyan vertical bar on the Urs staff, a yellow vertical bar on the Cher staff, and a grey vertical bar on the Cher staff. The third system (Cun, Mokr8) has a grey vertical bar on the Mokr8 staff. The notation includes notes, rests, and accidentals (flats) on the staves.

Práve dokončená analýza ukazuje, že všetky novobyzantské tropárové melódie využívajú na svoju výstavbu približne rovnaké melodické formuly. Ak necháme bokom detaily exegézy a drobné odchýlky v melódii, jediné výraznejšie kritériá na rozdelenie melódii do skupín boli prítomnosť alebo neprítomnosť formúl C, G/E a F:

Prameň	Formula C	Formula G/E	Formula F
PL	0	0	1
XR	0	0	1
MC	0	0	1
Tod	1	1	1
Am	1	1	1
J951	0	0	1
Urs	0	1	1
Vor	0	1	0
Cun	1	1	1
GRr	0	0	1
GRrs	0	0	0
Mokr8	1	1	1
Cher	0	1	1

Z tabuľky vidno, že prítomnosť formuly F nie je znakom špecifickej tradície, ale novším prvkom, ktorý celoplošne nahradil staršiu finálnu formulu D. Podľa formúl G/E a C však môžeme rozdeliť novobyzantskú tradíciu na dva základné prúdy, grécky (PL, XR, MC, J951, GRr, GRrs) a bulharsko-srbský (Tod, Am, Cun, Mokr8). Medzi nimi sa nachádza „zmiešaná“ tradícia (Urs, Vor, Cher) z rumunského územia.

Analýza melodickéj štruktúry tropárov

Jednotlivé skúmané nápevy sa výrazne odlišujú poradím použitých formúl, alebo presnejšie, priradením konkrétnych typov formúl jednotlivým kólam:

	XR	MC	GRr	GRrs	Tod	Am	Vor	Urs	Cher	Cun	Mok8	J951
1. Ευφραινέσθω τά ουράνια ἤλ βεελάττα η̂ήλια,	A1	A1	A1	A1	A1	A1	A1	A1	A2	A1	A3	A1
2. αγαλλιάσθω τά επίγεια ἀλ μιάδύττα ζεμιάλ:	D	D	D	D	D	D	A3 D	A3 D	D	A3 D	D	A2
3. ὅτι ἐποίησε κράτος ἔικω ἰοτβορή δερκάβδ	A1	A1	D	A1	G/E	G/E	G/E	G/E	G/E	G/E	G/E	A3
4. ἐν βραχίονι αὐτοῦ, ὁ Κύριος μύσσειο εὐοέιο γᾶλ,	A2-	A2	A2	A2	A1	A2	A1	A1	A1	C	C	D
5. ἐπάτησε τῷ θανάτῳ τόν θάνατον, ποπρᾶ εμέρτῖο εμέρτῖ,	-A3 D	A3 D	D	D	D	D	A3	A2	A2	A1	A1	A1
6. πρωτότοκος τῶν νεκρῶν ἐγένετο, πέβεειεζ μέρτβυχζ ἐσίετῖ,	A1	A1	A2	A1	C	C	D	D	D	D	A2	A2
7. ἐκ κοιλίας ἄδου ἐρρύσατο ἡμᾶς, ἠζ' ἤρεβα ἰδοβα ἠζεᾶβη ἠίεζ,	A2	A2	A2	A2	A2	A2	A1	G/E A1	G/E A1	G/E C	A3	A3
8. καί παρέσχε κόσμῳ τό μέγα ἐ-λεος ἠ πομᾶε μίροβη βέᾶῖο μᾶτῖ.	F	A3 F	F	D	A3 F	A3 F	D	F	F	F	F	A3 F

Na prvom mieste si musíme všimnúť, že vo väčšine prípadov je formula A3 iba rozvinutou prístupkou formúl D alebo F. Z hľadiska výskumu štruktúry tropárov ju preto budeme ignorovať. Pokiaľ stojí A3 samostatne, budeme ju považovať za ekvivalent formúl A1/A2.

Formula D väčšinou predstavuje ukončenie periódy a menšieho logického celku. Všetky nápevy okrem J951 sa zhodujú v prítomnosti formuly D na druhom kóle, čo je v súlade s jednoznačným začiatkom nového celku daným zlomovou spojkou *ὅτι*. Rozdiely medzi jednotlivými nápevmi môžeme vidieť v umiestnení konca druhej periódy. Tu samostatný text tropára jednoznačne nedefinuje hranice druhého významového oddielu a preto sa aj melódie (reprezentujúce chápanie textu) rozchádzajú. Tu môžeme rozlíšiť štyri hlavné typy:

I. **Grécky** (XR, MC, GRr, GRrs), ktorý má až na menšie výnimky v GRr nasledovnú štruktúru:

$$\begin{array}{c} \text{1-2} \qquad \qquad \qquad \text{3-5} \qquad \qquad \qquad \text{6-8} \\ \hline \text{A1 D //} \quad \text{A1 A2 (A3) D //} \quad \text{A1 A2 F(D)} \end{array}$$

Melódia je prehľadná, zostavená z troch periód tvorených formulami typu A v potrebnom množstve a ukončených formulou D alebo F:

$$[A_i A_j A_k \dots D] [A_i A_j A_k \dots D] \dots [A_i A_j A_k \dots F]$$

II. **Bulharský** (Tod, Am) so štruktúrou podobnou gréckemu:

$$\begin{array}{c} \text{1-2} \qquad \qquad \qquad \text{3-5} \qquad \qquad \text{6} \qquad \qquad \text{7-8} \\ \hline \text{A1 D //} \quad \text{G/E A1(2) D / C //} \quad \text{A2 (A3) F} \end{array}$$

Na rozdiel od gréckej melódie formula D nie je jednoznačným predelom v texte, keďže nasledujúca C je akoby „eso“, ktoré „prebije“ účinok D a posunie významový predel o kolon ďalej. Vo vzťahu k celku textu, ako sme ho rozpísali na začiatku, bulharská melódia jednoznačne najlepšie zodpovedá jeho štruktúre a grécky nápev, ktorý jej slúžil ako vzor, bol presnejší než chrysanthovské varianty.

III. Rumunsko-bukovinský (Vor, Urs, Cher) s prevažujúcou štruktúrou:

$\frac{1-2}{A1} \frac{3-6}{(A3)D} // \frac{7-8}{G/E} A1 A2 D // G/E A1 F$

Melódia definuje rovnakú štruktúru ako bulharský nápev, avšak bez použitia formuly C, s formulou D na konci bloku (o kolon ďalej ako v gréckom type).

IV. Osobitným prípadom je srbská melódia, ktorá definuje koniec druhej periódy už za 4. kólom:

$\frac{1-2}{A3} D // \frac{3-4}{G/E} C // \frac{5-8}{A1 A2 A3} F$

Vo vzťahu k štruktúre textu je prijateľné aj takéto riešenie.

Nápev z Cunțanovho zborníka je zreteľne závislý od srbského vzoru, ale zároveň pod rumunským vplyvom. Prekvapivým výsledkom tohto „rodokmeňa“ je iteratívna melódia:

$\frac{1-2}{A1} D \frac{3-4}{G/E} C // \frac{5-6}{A1} D \frac{7}{G/E} C // \frac{8}{F}$

Napokon si všimnime nápev z J951, ktorý je takisto iteratívny. Iteratívne jadro [A1 A2 A3 D/F] zodpovedá druhej časti srbskej melódie.

Pôvod melódie

Byzantské tropárové melódie sú v 3. hlase zhodné s irmologickými a jednotlivým formuliam možno nájsť pravzor v irmologione 12.-14. storočia. Aktuálny zápis melódií 3. hlasu so základným tónom F predstavuje transpozíciu pôvodného materiálu o kvintu nižšie.

Irmologion 12.-14. stor.	F G a h c d e f g
Irmologion a tropáre novobyzantské	C D E F G a b c

V priebehu 15.-16. storočia sa nápevy 3. hlasu zjednodušili a zmenšil sa počet používaných formúl. Formuly s finálou *F* sa zmenili tak, že sa ich finála zvýšila o terciu a aj mnohé z formúl s finálou *c* dostali finálu *a*. Podobne ako v niektorých iných hlasoch sa ťažisko melodiky presúva na *mesos* hlasu, tón *a*.

Tón *F* sa tak stratil z rozsahu 3. hlasu a po transpozícii o kvintu nespôsobuje ťažkosti (bol by to nesystémový nízky tón *B*). Tón *a* zmenený na *D* sa pravdepodobne často využíval ako ison, čoho dôsledkom je nutnosť čistej kvinty *a-e* resp. *D-a*. Výsledkom je tvrdodiatonické (enharmonické) ladenie 3. hlasu.²

Formuly A1, A2 sú potomkom priebežných formúl (nie nutne samostatných), ktoré sa v ZR sformovali ako *osoka* a *derbica*. Deklamačný tón F (pôv. *c*) zachovaný v ruskom gr. rospeve je starší a zodpovedá pôvodnému tvaru formúl.

Formula D je zase následníkom formúl s finálou *D* (pôv. *a*), ako napr. *prihlaska*, *taganec*, *nametka* apod. Koncová F je analógiou pôvodnej *kulizmy* alebo *nametky* s pôvodnou finálou *c*.

² Namiesto štandardných intervalov D 10 E 8 F 12 G 10 a 8 b máme F 12 G 12 a 6 b.